

УРОКИ 29-30

УРОК: 29

ДАТА: 22.03.23

ГРУПА: 34

Тема: Розділові знаки при однорідних членах речення.

Мета: повторити і поглибити знання студентів про однорідні члени речення; формувати їх вміння знаходити однорідні члени речення, розставляти розділові знаки та правильно інтонувати речення з однорідними членами речення; визначити зі студентами основні випадки вживання коми в реченнях з однорідними членами, сформувані вміння правильно ставити розділові знаки між однорідними членами речення, підпорядковуючи їх пунктуаційним правилам; розвивати творчі вміння, мислення, спостережливість, вміння аналізувати мовний матеріал, робити висновки, співпрацювати у групі; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати вміння бачити красиве із прочитаного в літературних джерелах.

Обладнання: підручник, зошити, вправи, додатковий матеріал.

Тип заняття: урок формування практичних умінь і навичок .

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми й мети заняття

III. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок студентів

- *Зробити синтаксичний розбір речень.*

Запашні й яскраві квіти росли біля будинку.

Люблю читати газети, журнали, професійну літературу.

IV. Виклад основного матеріалу. Лекція викладача.

Однорідні члени речення поєднуються сурядним зв'язком, вони відповідають на однакове питання, стосуються одного члена речення й відіграють однакову синтаксичну роль: Злітаються різні круки, консультанти й політтехнологи (Л. Костенко). Тут однорідні підмети стосуються одного слова – присудка злітаються.

Розділові знаки при однорідних членах речення

Кома:

Поєднання сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком:

О,О,О	<i>Здалеку я бачу гори, ліси, річки.</i>
і О, і О, і О	<i>Здалеку я бачу і гори, і ліси, і річки.</i>
О і О, О і О	<i>Здалеку я бачу гори й ліси, річку й міст.</i>
О, О і О	<i>Здалеку я бачу гори, ліси й річку.</i>

Тире:

Що протиставляють (між ними можна поставити сполучник **а**):

О-О *Насолоджуюся красою гір не здалеку – зблизька.*

Крапка з комою:

Якщо вони поширені й у середині хоча б одного з них є кома:

О; О; О   *Здалеку я бачу гори, укриті снігом; хвойні ліси; річку, закутану кригою.*

Однорідні означення

Означення однорідні, якщо:

1. Характеризують предмет з одного боку:
Ліс одягнути й жовті, червоні й зелені шати.
2. Суто позитивні або суто негативні за значенням:
Як приємно спекотного дня випити прозорої, солодкої, прохолодної води.
Дув різкий, пронизливий, холодний вітер.
3. Образні (епітети):
Задумливий, смагляволиций вечір заворожує своїм спокоєм.
4. Перше – непоширене, а друге – поширене:
Широкий, порослий травною двір був нам за футбольне поле,
АЛЕ: Порослий травною широкий двір був нам за футбольне поле.
5. Друге пояснює перше:
Дід розповів іншу, правдиву історію.
6. Стоять після означуваного слова:
Будинок, високий, цегляний, звели за півроку.
АЛЕ: Високий цегляний будинок звели за півроку.

Узагальнювальні слова при однорідних членах речення

Узагальнювальними називають слова, що об'єднують в одну групу всі перелічувані предмети, ознаки, дії тощо. Узагальнювальне слово (словосполучення) відіграє ту саму синтаксичну роль, що й однорідні члени речення. Між узагальнювальними словами (УС) й однорідними членами речення треба ставити двокрапку або тире.

Двокрапка й тире:

УС: О, О, О   *У моїй уяві змішалось все: гори, ліси, річка.*
О, О, О – УС   *Гори, ліси, річка – усе змішалось в моїй уяві.*
УС: О, О, О -   *Усе: гори, ліси, річка – змішалось в моїй уяві.*

V. Опрацювання навчального матеріалу

Вправа 1.

Прочитайте речення. Визначте однорідні члени й прокоментуйте розділові знаки при них (усно).

1. Мені там рідне все: й Дінця зелені хвилі, і шепіт яворів, і дальній дзвін копит, і округа озер, степів картини милі й на обрії гаї, що серцю шлють привіт.
2. Земля України, і небо, і люди – усе мені рідне (В. Сосюра).
3. Любов не залежить від нашої волі, приходиться без нашої заслуги, щезає без нашої вини (І. Франко).
4. Майдани, парки, вулиці, мости, напнуті над трамваями драти, розсипані у просторі вогні – усе немовби в летаргійнім сні (М. Луків).
5. Гордість – велика рушійна сила, рідна сестра високого почуття відповідальності (М. Рильський).
6. Тужлива пісня зринає із сопілки, та не розважа сумного серця... (М. Коцюбинський).
7. Мені хотілося розсунути рамки екрана, відійти від шаблонної розповіді й заговорити, так би мовити, мовою великих узагальнень (О. Довженко).
8. То не хмара – біла пташка хмарою спустилась (Т. Шевченко).

9. Ранкові поля стрепенулися, перехлюпнулися за іскристий обрій, чітко заворушилися на тлі золотого плину хмарин і вмилися сонцем (М. Стельмах). 10. Ані багатство, ані влада, ані могутність і сила не окуплять глупоти й не заступлять мудрості (А. Шептицький). 11. Надворі повсюди лежала роса: на пожовклій траві осінній, на круглій павутині, попід стріхою, на капустах у городі (Гр. Тютюнник).

Вправа 2.

Перепишіть речення й виконайте завдання (розділові знаки пропущено).

1. Сиві рожеві блакитні дими кучеряві плинуть з високих мов башти стрімких димарів (М. Рильський). 2. Тобі Україно моя і перший мій подих і подих останній тобі (В. Еллан-Блакитний). 3. На Маковея збирають люди всяку городину а саме мак кріп цибулю часник моркву соняшник редьку (А. Кримський). 4. Живи Україно живи для краси для сили для правди для волі. 5. Мистецтво не підробляє й не замінює реальний світ а пояснює його розширює й продовжує. 6. Бринить-співає наша мова чарує тішить і п'янить (Олександр Олесь). 7. Усе і небо і перемелене на труху в глибоких коліях дороги сіно і вогкий гнилуватий повів рік і тривожний крик птиці і невисока росиста отава сповіщало що літо вже здає ключі сумовитій осені (М. Стельмах). 8. Небо було глибоке бездонне залите густою темінню усипане міриадами рухливих мерехтливих зірок (Ю. Збанацький). 9. Ніщо не мертве в вирі світовому ні курява планет ні сталагміт ні мумії прадавніх пірамід ні літери спліснявілого тому (Борис Тен). 10. Не було спочинку ні вдень ні вночі (Панас Мирний). 11. Світло і тьма тління і вічність віра і безчестя складають світ цей і потрібні одне одному (Г. Сковорода).

А. Підкресліть однорідні члени речення й розставте розділові знаки.

Б. Знайдіть і виписіть антоніми.

Вправа 3.

Перепишіть текст і виконайте завдання (розділові знаки пропущено).

Намагайся зрозуміти інших людей бачити в їхніх життях їхню правду яку треба приймати. Отже суди про людей не тільки зі своєї позиції а й з їхньої. Ще краще з кількох позицій. А як би вчинив тут П'єр Безухов чи Роберт Джордан чи Мартін Ідей наприклад? Для цього треба мати щедре серце. Живуть же по-своєму дерева і квіти жаби і ластівки шури й соколи. І претензій до них ніхто не висуває. Так і люди (В. Стус).

А. Розставте в тексті розділові знаки й підкресліть однорідні члени речення.

Вправа 4.

Перепишіть речення й виконайте завдання (розділові знаки пропущено).

1. Учітєся брати мої думайте читайте і чужому научайтєсь й свого не цурайтєсь (Т. Шевченко). 2. Широкі безкраї простори легке й м'яке повітря все пройняте й облите сонячним промінням (Б. Грінченко). 3. У них є все пшениця хутро вовна і риба і мед і добрі води рік (Л. Костенко). 4. Ваше майбутнє

творються справами сьогоднішнього дня а не завтрашнього (Р. Кійосакі). 5. У камені у розпаді клітин у сяйві дальніх зір і мрій змаганні в кипінні крові й прорості зернин усюди в животворному диханні єства єдиного пульсує плин (Борис Тен). 6. Усі війни на землі **розпочинаються** політиками **ведуться** військовими й **закінчуються** дипломатами (С. Вакарчук). 7. Любов це насамперед **відповідальність** а потім уже насолода **радість** (В. Сухомлинський). 8. Ми говоримо про свободу тішимося свободою бажаємо свободи підкреслюємо своє бажання свободи але насправді боїмося її (Л. Гузар). 9. І так і сяк намагався відкрити скриньку але зась! (І. Коваль).

А. Підкресліть однорідні члени речення й розставте розділові знаки.

Б. Затранскрибуйте виділені слова.

VI. Рефлексія

VII. Домашнє завдання

Шановні студенти, прошу Вас додатися до мого акаунту

marypopazova@gmail.com на платформу <https://classroom.google.com>

Код курсу: **sianpne**

УВАГА!!!

ФОТО КОНСПЕКТІВ ЗАВАНТАЖУВАТИ У CLASSROOM

УРОК: 30

ДАТА: 22.03.23

ГРУПА: 34

Тема: Відокремлені означення.

Мета: пояснити правила відокремлення означень, формувати вміння визначати в реченнях відокремлені означення, вживати розділові знаки в реченнях із відокремленими означеннями, правильно інтонувати речення з відокремленими членами; виховувати повагу до природи; розвивати логічне мислення, увагу, пам'ять, естетичну сферу.

Обладання: підручник.

Тип заняття: урок розширення й поглиблення знань та розвитку практичних умінь.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми й мети заняття

III. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок студентів

- *Бесіда.*
- Що таке відокремлення?
- Які члени речення можуть бути відокремленими?
- Як виділяються відокремлені члени речення при вимові?
- Якими розділовими знаками виділяються відокремлені члени речення на письмі?

IV. Виклад основного матеріалу. Лекція викладача.

Відокремлення – це змістове та інтонаційне виділення другорядних членів речення для увиразнення їхньої змістової ваги.

Відокремлюватися можуть тільки другорядні члени речення:

- означення;
- прикладка;
- обставина;
- додаток.

Відокремленими називають такі другорядні члени речення, які **виражають додаткове повідомлення або доповнюють основне твердження**. Їх виділяють інтонацією, а на письмі відокремлюють розділовими знаками (комами, іноді – тире): *Джерельну вірність з копанки-криниці я спрагло пив, схилившись до трави* (В. Крищенко). *Поза містом лежали кримські гори, вкриті лісом* (П. Панч).

Для вираження відокремлених членів речення у вимові й на письмі використовуються різні граматичні засоби: паузи, прямий і непрямий порядок слів, темп вимови, інтонація, сполучники, розділові знаки.

Відокремлені члени речення бувають **непоширені** (виражені одним словом) і **поширені** (виражені словосполученням).

За функцією і синтаксичною роллю в реченні розрізняють:

- відокремлені означення (узгоджені й неузгоджені);
- відокремлені прикладки;
- відокремлені обставини;
- відокремлені уточнювальні члени речення (додатки та обставини).

Відокремлені члени речення вживаються у всіх стилях мовлення, конкретизуючи думку, збагачуючи виразність та образність тексту.

Відокремлені означення

Відокремлення **узгоджених означень** залежить від їх місця в реченні щодо іменника . якому вони підпорядковуються, а також інформативного навантаження основного члена відокремленого звороту.

Умови відокремлення узгоджених означень

- якщо означення стосуються особового займенника: *Як я, бідна, тут горюю, прийди подивися* (І.Котляревський)
- якщо означення відділені від означуваного слова іншими членами речення: *Осяяний сонцем, перед нами розкрився зовсім новий степ* (О.Довженко)
- якщо поширені означення стоять після означуваного слова: *Лірична пісня – це безмежне поле, засіяне зернами історії і завітчане людськими надіями* (М.Стельмах).

- якщо означення мають додаткове обставинне значення: *Покинута людьми на довгі дні, дорога помирає в бур'яні* (Д.Павличко).
- якщо два і більше означення стоять після означуваного слова, перед яким уже є залежне від нього означення: *Досвітні огні, переможні, урочі, прорізали темряву ночі* (Л.Українка).

Неузгоджені означення зазвичай не відокремлюються. Неузгоджені означення, виражені іменниками в непрямих відмінках з прийменниками (чи без них), у деяких випадках відокремлюються комами або тире.

Умови відокремлення неузгоджених означень

- якщо неузгоджені означення залежать від власних імен: *Ганна, з її охотною до роботи, безпосередністю. Щирістю та привітністю, теж якось одразу сподобалася своїм новим знайомим* (В.Козаченко)
- якщо неузгоджені означення стоять в одному ряду з узгодженими відокремленими означеннями: *В хату ввійшов старий Джеря, високий, тонкий, з сивуватими довгими вусами, з нужденним блідим лицем та смутними очима* (І.Нечуй-Левицький)
- якщо перед неузгодженими означеннями можна поставити слова **а саме**: *Кожен із нас вирішував питання – (а саме) їхати або залишатися – чи не вперше в житті.*

V. Опрацювання навчального матеріалу

Вправа 1

Розподіліть на групи і запишіть послідовно речення залежно від умови відокремлення означень: а) означувальним словом є особовий займенник; б) відділені від означуваного слова іншими членами речення; в) стоять після означуваного слова. **Зверніть увагу на розділові знаки.**

1. Все місто спить, суворе й мовчазне (Л. Костенко). 2. Ген килим, витканий із птиць, летить над морем (Л. Костенко). 3. Сам лагідний, сумирний, він давно не міг зрозуміти, від чого все те лихе (С. Черкасенко). 4. Наснилися сині проліски мені, і я, щаслива плакала вві сні (І. Христенко). 5. Оточена зеленим шумовинням, в куцах розлогих дикої тернини стоїть похила хата лісничкова (А. Малишко). 6. Стоїть старе гетьманське місто Глухів, позбавлене і слави і краси (Ю. Мушкетик).

КЛЮЧ. *Замініть послідовно номери виписаних речень буквами: 1 - т, 2 - о, 3 - о, 4 - с, 5 - р, 6 - г. Якщо ви правильно виконали завдання, то із букв прочитаєте назву українського міста.*

Вправа 2.

Запишіть речення. Знайдіть відокремлені означення і виділіть їх комами. Позначте узгоджені й неузгоджені відокремлені означення.

1. Наляканий громовицею кінь тихенько заіржав (М. Стельмах). 2. Налита сонцем і вітрами хлюпоче веслами весна (М. Стельмах). 3. Поля пробуджені сонцем від зимового сну злегка парували (В. Козаченко). 4. Земля схована морозом покрилась білим снігом (П. Мирний). 5. Стара хата з солом'яною стріхою і давно не білена стояла на околиці (Ю. Смолич). 6. На галяву вискакує з гущини сарна і зачарована чудовим концертом зупиняється (М.

Коцюбинський). 7. Переляканий запорошений снігом без шапки мчав Василько по дорозі назустріч холодному вітрові (М. Коцюбинський). 8. Та не однаково мені, як Україну злії люди присплять лукаві і в огні її окрадену збудять (Т. Шевченко). 9. Веселий гостинний він любив товариство (М. Коцюбинський). 10. Сповнений любові я іду по вулиці вузькій (В. Сосюра). 10. Причаїлися гори заворжені красою ніколи не бачених степів (О. Гончар). 11. Кайдашеві сини були молоді парубки обидва довгообразі й русяві з довгими тонкими трошки горбатими носами з рум'яними губами (І. Нечуй-Левицький). 12. Це були неприємні і страшні озера з чорною водою і чорними торф'яними берегами (І. Багмут). 13. Сполоханий світлом хижак звів голову й пильно дивився у віконце (А. Трублаїні). 14. В хату ввійшов старий Джеря високий тонкий з сивуватими довгими вусами з нужденним блідим лицем та смутними очима (І. Нечуй-Левицький).

VI. Рефлексія

VII. Домашнє завдання

1. Виконати всі вправи в зошит

**Шановні здобувачі освіти, прошу Вас додатися до мого акаунту maryporazova@gmail.com на платформу <https://classroom.google.com>
Код курсу: siapne**

УВАГА!!!

ФОТО КОНСПЕКТІВ ЗАВАНТАЖУВАТИ У CLASSROOM